



# basic education

Department:  
Basic Education  
**REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

## **NATIONAL SENIOR CERTIFICATE**

**LIBANGA 12**

**SISWATI LULWIMI LWEKUCALA LWEKWENGETA (FAL)**

**LIPHEPHA LESITSATFU (P3)**

**INDLOVULENKHULU/MASHI 2012**

**IMEMORANDAMU**

**EMAMAKI: 100**

**Lememorandamu inemakhasi lali-11.**

## **SIGABA A: INDZABA**

### **UMBUTO 1**

#### **1.1 INDZABA LECHAZAKO**

**Kwandza kwelinani lebantfwana labatintsandzane eveni lakitsi.**

- Akubhalwe kuvele timbangela tebuntsandzane.
- Lokungentiwa sive kulwa nebuntsandzane.
- Lokungentiwa nguhulumende kucedza buntsandzane.

#### **1.2 INDZABA LECHAZAKO/LELANDZISAKO**

**Lukhetfo lwemtimba lomele bafundzi i-LRC.**

- Akuvele kutsi bafundzi bakhutsatwa njani kutsi baye elukhetfweni.
- Bafundzi labanjani labanelilungelo lekhetfwa.
- Akuvele kubaluleka kwekutikhangisa kwabo labafuna kukhetfwa.
- Tetsembiso ativele emalungeni lafuna kukhetfwa.
- Tikhangisi atihambisane nelukhetfo.
- Buhle belukhetfo.
- Lokwentiwako elukhetfweni.
- Umphumela wekutikhetsela baholi.
- Lusuku lwelukhetfo.

#### **1.3 INDZABA LEHLANGOTSIMBILI**

**Buhle nebubi bekucuba tinhlanga etikolweni.**

- **Buhle** kwati emasiko lahlukahlukene.
- Tilwimi letahlukahlukene.
- Kubeketelelana.
- Kukhula kwebantfwana?
- Tilwimi letahlukene.
- Kwehluka kwemasiko.
- Kubaluleka kwekufundziswa kwemalungelo
- Kufundza imidlalo leyehlukahlukene.
- **Bubi** kungabeketelelani.
- Kubukelana phasi.
- Kutikhobosa ngebuve bakho.
- Kubeka embili lulwimi lwaletinye tinhlanga, ukhohlwe ngelakho.

#### **1.4 INDZABA LECHAZAKO/LELANDZISAKO**

**Uma nginganikwa sikhundla sekuba likhansela.**

- Kuba nemihlangano yeticheme/tigodzi.
- Kubekwa kwabosihlalo emawadini kute bantfu babike tidzingo tabo kubo.
- Lokumele kwentiwe nguhulumende kusita buphuya.
- Kuletfwa kwetinsita esiveni.
- Kubika kuhulumende lomkhulu ngetidzingo temmango.
- Kusetjentiswa kahle kwemali.

## 1.5 **INDZABA LELANDZISAKO/INDZABA LESASIBUKO**

**Umuntfu lowaba neligalelo emphilweni yami.**

- Kungaba ngumtali/ umholi wesigodzi/ umuntfu lowakuhawukela.
- Simo semphilo yasekhaya lawutalwa khona.
- Lusito lwetimali.
- Wagcina sewuyini.
- Kubonga.
- Lusito lolwavela nemuntfu.
- Umphumela walolusito.
- Sifundvo ngalesento salomuntfu.

## 1.6 1.6.1 **INDZABA LENHLANGOTSILUNYE/LECHAZAKO**

Bafundzi batawunika tihloko letahlukahlukene.

**UMTAPO/KUBALULEKA KWEMFUNDVO**

- Kutfolakala kwelwati.
- Lusito ngemisebenti yesikolo.
- Kusita ngelucwaningo.
- Kutfolakala kwelwati lweminyaka neminyaka.
- Kutfolakala kwemabhuku emtsetfosisekelo.
- Kucitsa situnge.

## 1.6.2 **INDZABA LECHAZAKO/LECOCAKO**

Bafundzi batawunika tihloko letahlukahlukene.

**TINSITA/KUBALULEKA KWEMANTI**

- Buhle bekutfolakala kwetinsita.
- Kwetsembeka kwahulumende.
- Kubaluleka kwemanti.
- Kulondvolotwa kwemanti.

## 1.6.3 **INDZABA LECHAZAKO/LESASIBUKO**

Bafundzi batawunika tihloko letahlukahlukene.

**IMPHILO YASEMAKHAYA/TINSITA**

- Simo sendzawo yangakubo.
- Tinsita letidzingekekako.
- Baholi betigcema.
- Lokutsenjswako.

**SAMBA SIGABA A: 50**

## **SIGABA B: EMATHEKSTHI LAMAFISHA EMIBHALOMBIKO LEMIDZANA**

### **UMBUTO 2**

#### **2.1 INCWADZI YEBUNGANI**

Akubhalwe ngaloku lokulandzelako:

- Umngani.
- Sihlobo lesishonile.
- Emagama endvudvuto.

#### **2.2 UMBIKO**

- Lapho kuvele ingoti khona.
- Imbangela yengoti.
- Tinhlobo tetimoto.
- Bantfu labalimele.
- Lusuku.
- Lusito.

#### **2.3 UMLANDVOMUFI**

- Imininingwane yaloshonile.
- Imfundvo.
- Umsebenti.
- Kushona kwakhe.
- Siphetfo.

#### **2.4 KWETFULWA KWENKHULUMO**

- Kubingelela.
- Setfulo.
- Ingcikitsi.
- Siphetfo.

**SAMBA SIGABA B: 30**

**SIGABA C: EMATHEKSTHI LAMAFISHA EMIBHALOMBIKO/LATICUKATSILWATI****UMBUTO 3****3.1 TICONDZISO**

- Titsako.
- Litiye.
- Shukela Lobovu nobe lomhlophe.
- Lubisi.
- Emanti.

**3.2 LIKHADI LESIMEMO**

- Ekhadini lesimemo akubonakale emavi ekumema umngani, luhlobo lwemcimbi nalokunye.
- Simo selikhadi.
- Lusuku.
- Labamenywako.
- Tembatfo, nalokunye.

**3.3 SIKHANGISI**

Sikhangisi asikhombise loku lokulandzelako:

- Iphosta lenemateki.
- Libito lesitolo.
- Sicubulo.
- Inkhulumo lehhungako.

**SAMBA SIGABA C: 20**  
**SAMBA : 100**

**SIGABA A: INDZABA (50 EMAMAKI)**

	<b>Code 7: Emalengiso</b>	<b>Code 6: Licophelo lelisetulu</b>	<b>Code 5: Licophelo lelincomekako</b>	<b>Code 4: Lokwenetisako</b>	<b>Code 3: Lokulingene</b>	<b>Code 2: Lokuyincenye</b>	<b>Code 1: Akunamphumelelo</b>
	<b>80–100%</b>	<b>70–79%</b>	<b>60–69%</b>	<b>50–59%</b>	<b>40–49%</b>	<b>30–39%</b>	<b>0–29%</b>
<b>LOKUCUKETFWE NEKUHLELA</b>  <b>32 EMAMAKI</b>	<b><u>24–30</u></b>  -Lokucuketfwe kusezingeni lelingemalengiso mayelana nekuticambela lokusezingeni leliphakeme. -Imibono ikhutsata kucabanga futsi ivutsiwe. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba lemukelekako lengenamaphutsa.	<b><u>21–23½</u></b>  -Lokucuketfwe kusecophelweni lelisetulu futsi kunekuticambela -Imibono inekujula kwemcondvo futsi iyajabulisa. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba leyakheke kahle naletfuleke kahle.	<b><u>18–20½</u></b>  - Lokucuketfwe kuvakala kusezingeni lelincomekako. -Imibono iyajabulisa futsi iyakholweka. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba leyakheke kahle naletfuleke kahle.	<b><u>15–17½</u></b>  - Lokucuketfwe kuyenetisa kantsi futsi kubumbene ngalokwenetisako. - Imibono iyajabulisa, inekuticambela lokwenetisako. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba letfuleke ngalokwenetisako	<b><u>12–14½</u></b>  - Lokucuketfwe kulingene futsi kwetayelekile. Kubumbana kuhamba kushiya tikhala. - Imibono: leminyenti iyahambisana nesihloko. Kuncane kuticambela. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhcite indzaba letfuleke ngalokuyincenye.	<b><u>9–11½</u></b>  Lokucuketfwe akuvami kucaca, akukho kubumbana.. imibono imbalwa, iphindzaphindwa njalo. -akulingani nelizingaa lelulwimi lwasekhaya nanobe kuneluhlelo /kwakhiwe luhlaka. -Indzaba ayetfulekanga kahle.	<b><u>0–8½</u></b>  - Lokucuketfwe kunhlanhlatsa kakhulu. Kubumbana akukho - Imibono ayinamdlandla, iphindzaphindiwe. -Akukho kuhlela/kwakha luhlaka ngalokwenele. - Indzaba yetfulwe kabi kakhulu.
<b>LULWIMI, SITAYELA NEKUHLENGA EMAPHUTSA</b>  <b>12 EMAMAKI</b>	<b><u>12–15</u></b>  -Kucaphelisisa lokujulile kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi netiphumuti kusetjentiswe ngemphumelelo. -Usebentisa lulwimi lwetinongo ngalokufanele ngemalengiso- Kukhetfwa kwemagama kungemalengiso futsi kuvutsiwe . -Sitayela, umoya, nerejista kufanele sihloko ngendlela lengemalengiso.	<b><u>10½–11½</u></b>  -Kucaphelisisa lokujulile kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi netiphumuti kusetjentiswe ngemphumelelo. Usebentisa lulwimi lwetinongo ngalokufanele . -Kukhetfwa kwemagama kuyehluka kantsi kunebugagu - Sitayela, umoya, nerejista kuhambisana ngalokufanele nesihloko .	<b><u>9–10</u></b>  -Kubonakala kunekucikelelwa kwekusetjentiswa kwelulwimi ngalokujulile. -Lulwimi netiphumuti esikhatsini lesinyenti kusetjentiswe ngaphandle kwemaphutsa. - Emagama lakhetsiwe afanele itheksthi. Sitayela, umoya, nerejista kuhambisana ngalokufanele nesihloko. - Esikhatsini lesinyenti itheksthi ayinamaphutsa ngalokufanele lamanyenti njengobe.	<b><u>7½–8½</u></b>  -Kunekucikelela lokwenetisako kweligalelo lelulwimi . - Lulwimi lolumalula netiphumuti kusetjentiswe ngalokwenetisako. - Emagama akhetfwe ngalokwenetisako. - Sitayela, umoya, nerejista kuhambisana ngalokungagucuki nesihloko. - Ithekesthi isenawo emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	<b><u>6–7</u></b>  -Kunekucikelela lokulingene kweligalelo lelulwimi. - Lulwimi lusenzimemi kunemaphutsa lamanyenti ekusebentiseni tiphumuti. - Kukhetfwe emagama latayelekile. - Sitayela, umoya, nerejista akukabumbani. - Ithekesthi isenawo emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe	<b><u>4½–5½</u></b>  -Lulwimi netiphumuti kunemaphutsa. - Kukhetfwa kwemagama akwenetisi. - Sitayela, umoya nerejista akuhambisani nesihloko. - Ithekesthi igcwele emaphutsa nanobe kwentiwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	<b><u>0–4</u></b>  - Lulwimi netiphumuti kunemaphutsa lamabi. - Kukhetfwa kwemagama akwemukeleki. - Sitayela, umoya nerejista kugcwele emaphutsa kuto tonkhe tinhlangotsi. - Ithekesthi inemaphutsa lamanyenti kakhulu nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.

	- Itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	- Itheksthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa		imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.		
<b>SAKHIWO 6 EMAMAKI</b>	<b><u>4–5</u></b> -Kutfufuka kwesihloko lokubumbene. Kucacile, kuyalandzeleka kungemalengiso. - Imisho, netinzima kwakhiwe ngemalengiso. - Budze buhambisana netidzingo tesihloko ngemalengiso.	<b><u>3½</u></b> -Imininingwane yetigameko itfufuka ngalokubumbene- Imisho, netinzima letehlukene kuhleleke ngelizinga lelisetulu. -Budze bulungile.	<b><u>3</u></b> - Kunemininingwane letsite lecanjiwe lehambelana nesihloko. -Imisho netinzima kwakheke ngelicophelo lelincomekako. -Budze bulungile.	<b><u>2½</u></b> - Kunemininingwane letsite lecanjiwe lehambelana nesihloko. -Imisho netinzima kwakheke ngelicophelo lelincomekako. -Budze bulungile.	<b><u>2</u></b> - Emaphuzu lamanyenti labalulekile ayabonakala. - Imisho, netinzima kunemaphutsa kodvwa indzaba iyevakala. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	<b><u>1½</u></b> -Kulesinye sikhatsi uyanhlanhlatsa aphume esihlokweni kodvwa umcondvo uyevakala. - Kwakhiwa kwemisho netinzima kusezingeni leliphansi. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	<b><u>0–1</u></b> Iphumile esihlokweni. - Imisho, netinzima kuhangahlangene, kuyagucugucuka. - Budze – yindze/yimfisha ngalokwendlulele

**SIGABA B: EMATHEKSTHI EMIBHALOMBIKO LEMIDZANA (30 EMAMAKI)**

	<b>Code 7: Emalengiso</b>	<b>Code 6: Licophelo lelisetulu</b>	<b>Code 5: Licophelo lelincomekako</b>	<b>Code 4: Lokwenetisako</b>	<b>Code 3: Lokulingene</b>	<b>Code 2: Lokuyincenye</b>	<b>Code 1: Akunamphumelelo</b>
	<b>80–100%</b>	<b>70–79%</b>	<b>60–69%</b>	<b>50–59%</b>	<b>40–49%</b>	<b>30–39%</b>	<b>0–29%</b>
	<b><u>14½–18</u></b>	<b><u>13–14</u></b>	<b><u>11–12½</u></b>	<b><u>9–10½</u></b>	<b><u>7½–8½</u></b>	<b><u>5½–7</u></b>	<b><u>0–5</u></b>
<b>LOKUCUKETFWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO</b>  <b>20 EMAMAKI</b>	- Lwati lolubanti lwelukhetselo lwetidzingo tetheksthi. - Kubhala lokucondzile. -Umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi, akukho. - Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. Luhlakasimo. lolusinembako ngemalengiso.	- Lwati lolusecophelweni lelisetulu lwetidzingo tetheksthi. - Kubhala lokucondzile. -umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi, akukho . - Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. - Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo. ngelicophelo lelisetulu .	-Lwati lolwenetisako lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala- umfundzi akanhlanhlatsi uyacikelela kutsi kungabikho kwehla kwelizinga. -Imibono yetheksthi ibumbene nalokucuketfwe, futsi ichazwe ngelicophelo lelincomekako, imininingwane iyesekele sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lesecophelweni lelincomekako. - Usebentise imitsetfo ledzingekako yesakhiwo	- Lwati lolwenetisako lwetidzingo tetheksthi. - Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga ngekuhambelana nesihloko kodvwa kuyevakala kutsi utsini. - Imibono yetheksthi ibumbene ngalokwenetisako nalokucuketfwe, kantsi inemininingwane letsite lesekele sihloko. - Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi letfulwe ngalokwenetisako. - Usebentise lwati lolwenetisako lwetidzingo yeluhlakasimo..	- Lwati lolulingene lwetidzingo tetheksthi. Imphendvulo ikhombisa kunhlanhlatsa lokuncane. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kuletinye tincenye akuvakali kutsi ufuna kutsini. - Imibono yetheksthi ibumbene ngalokulingene nalokucuketfwe, kantsi inemininingwane lesisekelo lesekele sihloko. - Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako nalebumbene ngalokulingene. -Unelwati lolulingene lwetidzingo teluhlakasimo.	- Lwati lolungakeneli lwetidzingo tetheksthi. Umsebenti lobhaliwe uveta kutsemeleta lokukhulu. - Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu. - Imibono yetheksthi ayibumbani ngaso sonkhe sikhatsi nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekele sihloko. -Kuhlela/kwakha luhlaka akwenetisi. Itheksthi ayetfulwanga kahle. - Akayilandzeli ngalokwanele ledzingekile yeluhlakasimo.. -Kunemaphutsa lamanyenti.	-Alukho lwati lwetidzingo tetheksthi. - Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu kuletinye tincenye. - Imibono yetheksthi ayibumbani nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekele sihloko. - kuhlela nekwakha luhlaka akukho. Itheksthi yetfulwe kabi. -Akayilandzeli imitsetfo yeluhlakasimo.



	<u>10–12</u>	<u>8½–9½</u>	<u>7½–8</u>	<u>6–7</u>	<u>5–5½</u>	<u>4–4½</u>	<u>0–3½</u>
<b>LULWIMI SITAYELA NEKUHUNGWA KWEMAPHUTSA</b>  <b>10 EMAMAKI</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Itheksthi ineluhlelo lolungenamaphutsa nalolwakheke kahle.</li> <li>-Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngemalengiso.</li> <li>-Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngemalengiso.</li> <li>- Itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.</li> <li>- Budze lobenele.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Itheksthi icanjwe ngelicophelo lelisetulu ngalokungenamaphutsa.</li> <li>- Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu.</li> <li>- Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngelicophelo lelisetulu ngekulandzela tidzingo temsebenti.</li> <li>- Itheksthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.</li> <li>- Budze bulungile .</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Itheksthi icanjwe ngelicophelo lelincomekako kantsi futsi ifundzeka malula.</li> <li>-Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngelicophelo lelincomekako.</li> <li>-Esikhatsini lesinyenti sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokufanele .</li> <li>-Esikhatsini lesinyenti itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.</li> <li>- Budze bulungile.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Usebentise umcondvo lowenetisako wetidzingo teluhlaka.</li> <li>-Itheksthi icanjwe ngalokwenetisako. Emaphutsa akatsikameti kusehela kwemibono.</li> <li>-Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngalokwenetisako.</li> <li>-Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokwenetisako.</li> <li>-Itheksthi isacuketse emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.</li> <li>-Budze bulungile.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Itheksthi icanjwe ngalokulingene. kunemaphutsa lambalwa.</li> <li>- Silulumagama sincane kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo.</li> <li>-Kukhona lokusilelako ngesitayela, umoya nerejista .</li> <li>-Itheksthi icuketse emaphutsa lamanyentana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.</li> <li>- Budze – yindze/yimfisha kakhulu.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Itheksthi icanjwe kabi kantsi futsi kumatima kuyilandzela.</li> <li>- Silulumagama sidzinga kulungiswa lokutsite kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo.</li> <li>- Sitayela, umoya nerejista akushayi khona.</li> <li>- Itheksthi igcwele emaphutsa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.</li> <li>- Budze – yindze/yimfisha kakhulu.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Akakasebentisi imitsetfo ledzingekako yeluhlaka.</li> <li>-Itheksthi icanjwe kabi kantsi futsi kumatima kuyilandzela.</li> <li>-Silulumagama sidzinga kulungiswa lokumatima futsi asihambisani nenhloso. - Sitayela, umoya nerejista akuhambisani nesihloko.</li> <li>-Itheksthi igcwele emaphutsa futsi iyadidana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.</li> <li>- Budze – yindze /yimfisha ngalokwendlulele.</li> </ul>

**SIGABA C: EMATHEKSTHI LAMAFISHA: EMIBHALOMBIKO/LATICUKATSILWATI (20 emamaki).**

	<b>Code 7: Emalengiso</b>	<b>Code 6: Licophelo lelisetulu</b>	<b>Code 5: Licophelo lelincomekako</b>	<b>Code 4: Lokwenetisako</b>	<b>Code 3: Lokulingene</b>	<b>Code 2: Lokuyincenye</b>	<b>Code 1: Akunamphumelelo</b>
	<b>80–100%</b>	<b>70–79%</b>	<b>60–69%</b>	<b>50–59%</b>	<b>40–49%</b>	<b>30–39%</b>	<b>0–29%</b>
	<b><u>10–12</u></b>	<b><u>8½–9½</u></b>	<b><u>7½–8</u></b>	<b><u>6–7</u></b>	<b><u>5–5½</u></b>	<b><u>4–4½</u></b>	<b><u>0–3½</u></b>
<b>LOKUCUKETFEWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO</b>  <b>13 EMAMAKI</b>	-Kucikelela lokubanti lwelukhetselo lwetidzingo tetheksthi. -Ukhombisa kucikelela lokujulile lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala lokucondzile. -Umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi, -Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. Luhlakasimo lesinembako ngemalengiso.	- Kucikelela lolusecophelweni lelisetulu lwetidzingo tetheksthi. -Ukhombisa kucikelela lokujulile lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala lokucondzile. -UPmfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo ngelicophelo lelisetulu .	-Kucikelela loluincomekako lwetidzingo tetheksthi. Ukhombisa kucikelela loluncomekako lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala -umfundzi akanhlanhlatsi. -Imibono yetheksthi ibumbene nalokucuketfwe, futsi ichazwe ngelicophelo lelincomekako, imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lesecophelweni lelincomekako. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo.	-Kucikelela lolwenetisako lwetidzingo tetheksthi. -Ukhombisa kucikelela lolwenetisako lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi uyanhlanhlatsa kodvwa kuyevakala kutsi utsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokwenetisako nalokucuketfwe, kantsi imininingwane letsite lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi letfulwe ngalokwenetisako. -Usebentise kucikelela lolwenetisako lwetidzingo yeluhlakasimo.	-Kucikelela lolulingene lwetidzingo tetheksthi. Imphendvulo ikhombisa kunhlanhlatsa lokuncane. Ukhombisa lwati lolulingene lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kuletinye akuvakali kutsi ufuna kutsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokulingene nalokucuketfwe, kantsi imininingwane lesisekelo lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako nalebumbene ngalokulingene. -Unekucikelela lolulingene lwetidzingo yeluhlakasimo .	-Kucikelela lolungakeneli lwetidzingo tetheksthi. -Umsebenti lobhaliwe uveta kutsemeleta lokukhulu. -Ukhombisa lwati loluncane lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu. - Imibono yetheksthi ayibumbani ngaso sonkhe sikhatsi nalokucuketfwe. -Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela/kwakha luhlaka akwenetisi. Ithekesthi ayetfulwanga kahle. -Akayilandzeli ngalokwanele imitsetfo ledzingekile yeluhlakasimo. -Kunemaphutsa lamanyenti.	-Alukho kucikelela lwetidzingo tetheksthi. -Ukhombisa kungabi nelwati lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu kuletinye tincenye. -Imibono yetheksthi ayibumbani nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela nekwakha luhlaka akukho. Ithekesthi yetfulwe kabi. -Akayilandzeli imitsetfo yeluhlakasimo.

<p style="text-align: center;"><b>LULWIMI SITAYELA NEKUHLUNGWA KWEMAPHUTSA</b></p> <p style="text-align: center;"><b>7 EMAMAKI</b></p>	<p style="text-align: center;"><b><u>6–8½</u></b></p> <p>-Itheksthi ineluhlelo lolungenamaphutsa nalolwakheke kahle - Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo ngemalengiso. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngemalengiso. -Itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze lobenele.</p>	<p style="text-align: center;"><b><u>6</u></b></p> <p>-Itheksthi icanjwe ngelicophelo lelisetulu ngalokungenamaphutsa. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngelicophelo lelisetulu ngekulandzela tidzingo temsebenti. -Itheksthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.</p>	<p style="text-align: center;"><b><u>5½</u></b></p> <p>- Itheksthi icanjwe ngelicophelo lelincomekako kantsi futsi ifundzeka malula. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo ngelicophelo lelincomekako. -Esikhatsini lesinyenti sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokufanele . -Esikhatsini lesinyenti itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.</p>	<p style="text-align: center;"><b><u>4–4½</u></b></p> <p>-Usebentise umcondvo lowenetisako wetidzingo teluhlaka. -Itheksthi icanjwe ngalokwenetisako. -Emaphutsa akatsikameti kusehela kwemibono. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo ngalokwenetisako. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokwenetisako. -Itheksthi isacuketse emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.</p>	<p style="text-align: center;"><b><u>3½</u></b></p> <p>- Usebenitise umcondvo lolingene wetidzingo teluhlaka – kukhona lokusele ngaphandle. -Itheksthi icanjwe ngalokulingene kunemaphutsa lambalwa. -Silulumagama sincane kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo. -Kukhona lokusilelako ngesitayela, umoya nerejista . -Itheksthi icuketse emaphutsa lamanyentana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.</p>	<p style="text-align: center;"><b><u>2½–3</u></b></p> <p>-Usebentise imitsetfo yeluhlaka ngalokunhlanhlantsako. -Itheksthi icanjwe kantsi futsi kumatima kuyilandzela. -Silulumagama sidzinga kulungiswa lokusite kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo. -Sitayela, umoya nerejista akushayi khona. -Itheksthi igcwele emaphutsa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.</p>	<p style="text-align: center;"><b><u>0–2</u></b></p> <p>-Akakasebentisi imitsetfo ledzingekako yeluhlaka. -Itheksthi icanjwe kantsi futsi kumatima kuyilandzela . -Silulumagama sidzinga kulungiswa lokumatima futsi asihambisani nenhloso. -Sitayela, umoya nerejista akuhambisani nesihloko. Itheksthi igcwele emaphutsa futsi iyadidana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa -Budze – yindze /yimfisha ngalokwendlulele.</p>